

๑.๔๑ โลตทะนงแดง

ชื่อท้องถิ่น	อ้างอิง
ชื่ออื่นๆ	ข้าวเย็นเนิน (ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์); คู่เบี้ย คู่เตี้ย (เพชรบุรี); ทะนง รักทะนง (นครราชสีมา); ทะนงแดง (ประจวบคีรีขันธ์); นางแซง (อุบลราชธานี); โลตทะนงแดง (บุรีรัมย์); หนาดคำ (เหนือ) ห้วยาเข้าเย็นเนิน ข้าวเย็นเนิน (ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์)
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Trigonostemon reidioides</i> (Kurz) Craib
ชื่อพ้อง	<i>Baliospermum reidioides</i> Kurz
ชื่อวงศ์	EUPHORBIACEAE
ชื่อสามัญ	Lot-tha-nong-dang (Thai red-flowered shrub)

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๔๑

จำนวนที่พบ ๑ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นโลตทะนงแดง จัดเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก มีความสูงได้ถึง ๑ เมตร มีรากสะสมอาหารพองโต ผิวสีแดงอมม่วง เนื้อสีขาว ส่วนลำต้นมีขนาดเล็ก ขึ้นเป็นกอ โดยทุกส่วนของต้นจะมีขนขึ้น ลำต้นจะมีขนสั้นนุ่มขึ้นหนาแน่น ใบเป็นใบเดี่ยวออกเรียงสลับกัน เนื้อใบหนา มีขนนุ่มขึ้นหนาแน่นบนผิวใบทั้งสองด้าน ลักษณะใบเป็นรูปขอบขนาน หรือเป็นรูปขอบขนานแกมรูปใบหอก มีความกว้างประมาณ ๒-๔ เซนติเมตรและยาวประมาณ ๖-๑๐ เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบมน มีต่อมเล็ก ๆ อยู่ ๒ ต่อม ส่วนขอบใบเรียบ สามารถเห็นเส้นใบย่อยได้ชัดเจน และมีก้านใบยาวประมาณ ๑-๑.๕ เซนติเมตร ดอก ออกเป็นช่อแบบกระจุก ดอกมีสีขาว สีชมพู สีม่วงเข้มหรือเกือบดำ โดยช่อดอกจะออกบริเวณซอกใบและบริเวณกิ่งก้าน มีความยาวประมาณ ๗-๑๐ เซนติเมตร ดอกเป็นแบบแยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน โดยจะมีดอกตัวผู้จำนวนมากกว่าอยู่ที่บริเวณโคนของช่อ มีลักษณะตุ่มกลม และดอกตัวผู้จะมีกลีบเลี้ยงอยู่ ๕ กลีบ ก้านดอกมีขน มีกลีบดอก ๕ กลีบ และไม่มีขน มีเกสรตัวผู้จำนวน ๖ ก้าน ก้านเกสรจะเชื่อมติดกันเป็นแท่งเดียว ส่วนดอกตัวเมียจะมีลักษณะตุ่มเป็นรูปไข่ มีกลีบเลี้ยง ๕ กลีบ และมีขนที่ฐานดอกล้อมรอบฐานของรังไข่ มีรังไข่อยู่เหนือวงกลีบ กลีบดอกเป็นสีขาว โดยสามารถออกดอกได้ตลอดทั้งปี ผลค่อนข้างกลม ผลแห้งแตกได้ มีขนสั้นนุ่มขึ้นปกคลุมผลอยู่หนาแน่น ผลแบ่งออกเป็นพู ๓ พู เห็นได้ชัดเจน มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๒ มิลลิเมตร มีก้านผลสีแดงยาวประมาณ ๓-๕ เซนติเมตร ภายในผลมีเมล็ดลักษณะค่อนข้างกลมหรือเป็นรูปไข่แกมรูปสามเหลี่ยมสีเหลือง ยาวประมาณ ๕-๖ มิลลิเมตร ผิวเรียบ สามารถพบได้ตามป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

• สรรพคุณ

๑) ยาสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานี ใช้ ราก เข้ายากับน้ำมะนาว ฝนกับน้ำดื่ม แก้ผดผื่นแดง พืชแมงมุม ทำให้อาเจียน ถอนพิษเบื่อเมา เหง้า ฝนทา แก้สิว ฝ้า และฟกช้ำ เคล็ดบวม ราก ผสมกับพญาวัว และปลาไหลเผือก ฝนน้ำดื่มถอนเมาเหล้า

๒) ยาพื้นบ้านใช้ ราก ผสมกับเมล็ดหมาก ฝนน้ำกิน และผสมกับน้ำมะนาว ทาแผลแก้พิษงูชนิดที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท ซึ่งควรมีการวิจัยเพิ่มเติม ต้มน้ำดื่ม หรือฝนรับประทาน ทำให้อาเจียนอย่างหนัก ใช้ถอนพิษคนกินยาเบื่อเมา หรือฝนน้ำกินช่วยให้เลิกดื่มเหล้า

๓) ตำรายาไทยใช้ ราก มีรสร้อน ฝนน้ำกินทำให้อาเจียน เพื่อถอนพิษคนกินยาเบื่อ เมาพิษเห็ดและหอย แก้กษุญ แก่เสมหะเป็นพิษ (เสมหะหรืออุจจาระเป็นมูกเลือด) แก่หืด แก่วัณโรค เป็นยาระบาย ฝนเกลือผสม

หรือตูดหนองถ้าผีแตก แก้วฟักข้าว เกล็ดบัวม แก้วปวดี คุมกำเนิด ต้มดื่ม แก้วณโรค ฝนกับน้ำมะนาว หรือสุรา
รับประทานแก้พิษงู ฝนทาแก้ฟกช้ำ เกล็ดขัดยอก

ภาพที่ ๔๑ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ โลดทะนงแดง

ลักษณะวิสัย

ใบ

ดอก

ผล

แหล่งอ้างอิง :

๑. เมตไทย. (๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๓). “โลดทะนงแดง สรรพคุณและประโยชน์ของโลดทะนงแดง ๑๙ ข้อ !”. <https://medthai.com/โลดทะนงแดง/>
๒. ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยเขตอีสานใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (ม.ป.ป.). “โลดทะนงแดง, สรรพคุณ”. <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailPhargarden/๑๐๘>